

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
СУМСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ПРАВА

Правові горизонти

Legal horizons

ВИПУСК 12 (25)

Суми – 2018

DOI: <http://www.doi.org/10.21272/legalhorizons.2018.i12.p42>

ІНФОРМАЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ¹

Руденко Людмила Дмитрівна,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри адміністративного, господарського права
та фінансово-економічної безпеки,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Губа Катерина Іванівна,
Навчально-науковий інститут права,
Сумський державний університет

Стаття присвячена розгляду інформаційного забезпечення Національної поліції України. Досліджено сучасний стан інформаційного забезпечення Національної поліції України, звернено увагу на необхідність удосконалення інформаційно-аналітичної складової у діяльності Національної поліції. Автором зауважено, що основним завданням інформаційних підсистем є збір, накопичення, зберігання та обробка інформації з метою виконання завдань по боротьбі та попередженні правопорушень.

Аргументовано необхідність удосконалення організаційної складової інформаційного забезпечення Національної поліції України, а саме заходів, спрямованих на організацію робочих місць працівників правоохоронних органів, в межах яких формується єдиний інформаційний простір.

Зауважується, що стан розвитку інформаційного забезпечення Національної поліції характеризується слабкою технічною складовою правоохоронної системи. Аргументовано доцільність впровадження новітніх технічних засобів, підвищення якісного рівня програмних продуктів, послідовного нарощення потужностей інформаційної бази, інформаційно-обчислювальних центрів, комп'ютеризованих систем управління, створення систем захисту інформації.

Автором констатується, що вирішення завдань сучасного інформаційного забезпечення Національної поліції має бути досягнуто за рахунок удосконалення чинного законодавства в інформаційній сфері, зокрема шляхом його кодифікації та прийняття Інформаційного кодексу України; фінансової підтримки правоохоронних органів з метою забезпечення високотехнологічного озброєння; удосконалення організаційно-кадрового забезпечення Національної поліції на всіх рівнях; упровадження єдиної політики інформаційного забезпечення; взаємодії поліції з населенням у розробці ефективних способів такого забезпечення; упровадження нових форм і методів інформаційного забезпечення Національної поліції; правового виховання через засоби масової інформації тощо.

Ключові слова: Національна поліція України, інформаційне забезпечення, Інформаційний кодекс України.

¹ Робота виконана в проєкті 0118U003582

Rudenko L.D., Huba K. Information support of the National Police of Ukraine: the current state and prospects of development. The article is devoted to the information support of the National Police of Ukraine. The present state of the information support of the National Police of Ukraine was investigated, attention was paid to the necessity of improving the information-analytical component in the activities of the National Police. The author notes that the main task of information subsystems is the collection, accumulation, storage and processing of information in order to fulfill the tasks of combating and preventing offenses.

The author also draws attention to the need to improve the organizational component of the information support of the National Police of Ukraine, which includes measures aimed at the organization of workplaces of law enforcement officers, within which a single information space is formed.

It is noted that the state of development of information support of the National Police is characterized by weak technical equipment of the law-enforcement system. It is necessary to introduce the latest technical means, improve the quality level of software products, consistently increase the capacity of the information base, information and computer centers, computerized control systems, the creation of information security systems.

The author states that the decision of the tasks of modern information support of the National Police should be achieved by improving the current legislation in the information sphere, in particular by codifying and adopting the Information Code of Ukraine; to provide financial support to law enforcement agencies in order to provide high-tech weaponry; improvement of organizational and personnel support of the National Police at all levels; introduction of a unified policy of information provision; the interaction of the police and the population with the development of effective ways of ensuring such security; introduction of new forms and methods of information provision of the National Police; legal education through the media and so on.

Keywords: National Police of Ukraine, information support, information support of the National Police of Ukraine.

Актуальність. Важливою передумовою створення єдиного інформаційного простору правоохоронних органів є високий рівень інформаційного забезпечення названих органів та розробка нових методів та засобів у боротьбі зі злочинністю. Інформаційне забезпечення правоохоронної діяльності в поєднанні з перевагами єдиного інформаційного простору відкривають нові можливості для попередження злочинності та сприяють ефективному і точному прийняттю рішень з метою розкриття злочинів. Беззаперечно, що використання інформаційного простору та інформаційних технологій може стати чи не головним чинником зміцнення законності, забезпечення обороноздатності країни, соціально-політичної стабільності та розвитку демократичних засад в управлінні державою.

В сучасних умовах рівень розвитку інформаційного забезпечення Національної поліції України прямо впливає на стан злочинності, чинить вплив на стан додержання прав і свобод людини та громадянина, створює сприятливі умови для впровадження економічних інтенсивних технологій управління, відкидаючи застосування екстенсивних витратних методик та впливає на процес інтеграції нашої держави у світовий

інформаційний простір.

Високий рівень інформаційного забезпечення Національної поліції та розробка нових методів та засобів у боротьбі зі злочинністю мають стати важливою передумовою створення єдиного інформаційного простору правоохоронних органів.

Тобто інформаційне забезпечення Національної поліції є важливим елементом її функціонування. Слід зауважити, що характеризуючи стан розвитку інформаційних систем в сучасних умовах, науковці приходять до висновку, що впроваджені інформаційні системи на сьогодні не здатні в повному обсязі реалізувати своє призначення у процесі діяльності правоохоронних органів та потребують вдосконалення на всіх рівнях. За таких умов важливого значення набувають питання удосконалення законодавства з питань інформаційного забезпечення правоохоронних органів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Проблематика інформаційного забезпечення роботи правоохоронних органів привертала увагу таких науковців: І.В. Арістова, Х.В. Солнцева, О.А. Банчука, Т.В. Магерівської, О.М. Петровського, Н. А. Нефедової, М. В. Лошицького, О.А. Кулешко, Т.А. Стасіва, І.П. Катеринчука,

Р.А. Калюжного, І.В. Міщук, В.С. Цимбалюк, М.Ю. Швеця, О.Н. Ярмаша та ін. Однак чимало питань, що стосуються інформаційного забезпечення правоохоронних органів, зокрема удосконалення інформаційно-аналітичної роботи Національної поліції в сучасних умовах та створення єдиного інформаційного простору правоохоронних органів залишилися поза увагою науковців та потребують теоретичного переосмислення у зв'язку із стрімким розвитком інформаційної сфери та реформуванням правоохоронної системи.

Мета статті полягає у розкритті сучасного стану та перспектив розвитку інформаційного забезпечення Національної поліції України.

Виклад основного матеріалу. Розкриваючи сучасний стан інформаційного забезпечення Національної поліції України, насамперед, необхідно звернути увагу на проблему вдосконалення нормативно-правової бази інформаційного забезпечення правоохоронних органів і інформаційного забезпечення в цілому.

Адже як показав історичний огляд розвитку інформаційного забезпечення в Україні, протягом останнього часу зазнали змін умови його розвитку – демократія та гласність, а також стрімке провадження новітніх технологій. Цілком логічно, що у зв'язку з цим деякі сфери інформатизації правоохоронної діяльності залишаються не до кінця врегульованими, що вимагає проведення ґрунтовного аналізу змісту нормативно-правової бази [1].

Слід наголосити, що практична реалізація інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України потребує розвитку інформаційного законодавства як системи взаємопогоджених правових норм, що базуються на конституційних принципах. Нормативно-правове регулювання інформаційного забезпечення правоохоронних органів здійснюється низкою законів та підзаконних документів. До законодавчих актів відносяться Закон України «Про інформацію» від 02.10.1992 року № 2657-ХІОІ [2], «Про телекомунікації» від 18.11.2003 №1280-IV [3], «Про Концепцію Національної програми інформатизації» від 04.02.1998 №75/98-ВР [4], «Про Національну програму інформатизації» від 04.02.1998 № 74/98-ВР [5], «Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах» від 05.07.1994 № 80/94-ВР [6], «Про захист персональних даних громадян» від 01.06.2010 № 2297-VI [7].

Проте, характеризуючи сучасний стан вітчизняного інформаційного законодавства у сфері правоохоронної діяльності, К.І. Беляков вказує на відсутність легальної чіткої, ієрархічної єдності в системі інформаційного законодавства,

що викликає суперечливе тлумачення та застосування його норм в практиці [8].

В свою чергу, І.П. Катеринчук звертає увагу на наступні недоліки інформаційного законодавства, які є причиною неоднозначного тлумачення сутності інформаційних відносин: неточне тлумачення поняття «інформація» та відсутність чітких критеріїв поділу її на види, відсутність у Законі України «Про інформацію» [2] тлумачення понять «відомості», «дані» внаслідок чого потрібно звертатись до тлумачних словників, які надзвичайно широко інтерпретують дані категорії [9]. На актуальності проблеми вдосконалення нормативного забезпечення інформатизації правоохоронних органів в сучасних умовах наголошують й інші науковці [10-11].

Погоджуючись з окремими думками, слід зазначити, що останнім часом науковці та практики в Україні схиляються до необхідності визнання галузі інформаційного законодавства та її систематизації на рівні кодифікації [8, 10-11]. Тобто наголошується на необхідності виділення правових норм в цій сфері в окремий, автономний міжгалузевий інститут права та проведення систематизації на рівні Кодексу. Так, варто підтримати таку пропозицію, оскільки єдиний кодифікований акт покращить практику правозастосування, призведе нормативні акти в інформаційній сфері в єдину систему, дозволить подолати колізії та протиріччя.

Крім того, проведення кодифікації інформаційного законодавства дозволить в цілому покращити інформаційно-аналітичну діяльність Національної поліції. Так, у науковій літературі зауважується про необхідність удосконалення інформаційно-аналітичної складової у діяльності Національної поліції. Основним завданням інформаційних підсистем є збір, накопичення, зберігання та обробка інформації з метою виконання завдань по боротьбі та попередженні правопорушень [12].

Нині ми маємо активну інформаційно-аналітичну діяльність в правоохоронних органах. Свідченням чого є заходи Департаменту інформаційно-аналітичного забезпечення Міністерства внутрішніх справ України щодо розроблення і введення в експлуатацію інформаційних підсистем, зокрема таких як: «Єдиний облік», «Доставлені до ЧЧ», «Злочин», «Особа», «Розшук», «Пізнання», «Угон», «Викрадені (втрачені) документи», «Річ», «Антикваріат», «Кримінальна зброя», «Зареєстрована зброя», «Адміністративне правопорушення», «Мігрант», «Корупція», «Кримінальна статистика», «ЄДРПОУ», «Домашній арешт» [13].

Інформаційно-аналітичні системи органів внутрішніх справ включають: систему «Розшук» (відомості про осіб, які переховуються від органів влади, ухиляються від відбування покарання, зникли безвісти); «Пізнання» (відомості про безвісно зниклих осіб, невпізнані трупи, осіб, які не можуть надати про себе відомості в силу хвороби або малолітнього віку, та інших категорій осіб, що розшуковуються). Також інформаційно-аналітичні системи органів внутрішніх справ містять інформацію про транспортні засоби, що розшуковуються, про виявлені безгосподарні транспортні засоби, про викрадені, втрачені документи (бланки документів), паспортні документи померлих громадян України, не зданих до органів Державної міграційної служби, паспортні документи, визнані недійсними, паспортні документи осіб, які знаходяться у розшуку, та які мають індивідуальні заводські (фабричні) номери, про викрадені, вилучені з ознаками підробки, заборонені або обмежені в обігу у громадян і службових осіб, безгосподарні, що знайдено або вилучено з камер схову вокзалів, портів, аеропортів та зданих до органів внутрішніх справ речі, у тому числі – мобільні телефони («Річ»), про викрадені, вилучені культурні цінності, що належать до об'єктів матеріальної і духовної культури та мають художнє, історичне, етнографічне та наукове значення («Антикваріат»), про зброю, викрадену, втрачену, знайдену, здану до органів внутрішніх справ, вилучену працівниками органів внутрішніх справ із числа тієї, що незаконно зберігалася, яка має індивідуальні заводські (фабричні) номери або номери деталей («Зброя»); про зареєстровані кримінальні та адміністративні корупційні правопорушення, осіб, які їх учинили, та результати розгляду цих правопорушень у судах («Корупція») та багато інших [13].

Однак, не дивлячись на наявність такої кількості інформаційно-аналітичних систем, вони не відповідають сучасним вимогам інформаційного обігу та потребують вдосконалення на кожному з рівнів, від збору до обробки інформації.

Також у спеціальній літературі звертається увага й на необхідність удосконалення організаційної складової інформаційного забезпечення Національної поліції України, що включає заходи, спрямовані на організацію робочих місць працівників правоохоронних органів, в межах яких формується єдиний інформаційний простір [12].

Дійсно, наявність організаційної складової є запорукою належної та ефективної роботи правоохоронних органів, оскільки процеси інформатизації, глобалізації та пов'язаний з ними

процес формування та функціонування єдиного інформаційного простору правоохоронних органів ставить вимогу про наявність відповідних інформаційних технологій перед працівниками правоохоронних органів.

На даному етапі реформування правоохоронних органів організаційній складові, на нашу думку, приділено недостатньо уваги. Часто працівники правоохоронних органів не володіють необхідними технічними засобами та технічними ресурсами, що також пов'язано з недостатністю фінансування.

Крім вищезазначеного, на стан розвитку інформаційного забезпечення Національної поліції впливає також низький рівень забезпечення всіх галузевих підрозділів сучасною потужною комп'ютерною технікою, ліцензійним стандартним та прикладним програмним забезпеченням, тобто слабка технічна оснащеність правоохоронної системи.

І. Катеринчук серед основних проблем, які пов'язані із розвитком інформаційного забезпечення у сфері правопорядку, також виділяє проблему застарілості програмного забезпечення у правоохоронній сфері. Науковець зазначає, що в умовах стрімкого розвитку інформаційних технологій в усіх сферах суспільного життя, відповідні технології, які використовують правоохоронні органи, не можуть відставати порівняно з тими, які можуть бути використані при вчиненні злочинів та адміністративних деліктів в інформаційній сфері [12]. Безумовно, дана проблема зумовлена недостатнім фінансуванням сфери розвитку інформаційного забезпечення правоохоронних органів і неоднорідністю стану програмно-технічного забезпечення територіальних підрозділів.

Важливим моментом подолання даної проблеми в умовах загострення кризи є фінансова підтримка міжнародних партнерів, зокрема ЄС, у контексті проведення реформ правоохоронної сфери.

Також потребують удосконалення технічна та програмна складові інформаційного забезпечення Національної поліції, що спрямовані на впровадження новітніх технічних засобів, підвищення якісного рівня програмних продуктів, послідовне нарощення потужностей інформаційної бази, інформаційно-обчислювальних центрів, комп'ютеризованих систем управління, створення систем захисту інформації. Особливого значення в межах технічної та програмної складових набуває забезпечення захисту інформації від її витоку технічними каналами, оскільки саме від цього залежить якість та ефективність діяльності правоохоронних органів, а також інформаційний суверенітет та безпека держави. Технічний захист інформації регламентується державними

стандартами України, нормативними документами системи технічного захисту інформації, які не належать до нормативних документів із стандартизації, але є обов'язковими до виконання всіма ланками управління та господарювання. Крім того, регламентація здійснюється згідно положень з технічного захисту, що не знайшли свого відображення у актах вищого рівня, врегульовуються внутрішніми наказами, розпорядженнями, вказівками щодо технічного захисту інформації [14-15].

Висновки. Отже, система інформаційного забезпечення Національної поліції на сучасному етапі має ряд нагальних проблем, серед яких можна виділити: недосконалість правового регулювання сфери інформаційного забезпечення правоохоронних органів; низька якість кадрових ресурсів, тобто відсутність належного рівня інформаційної підготовки професійного спрямування як у майбутніх правоохоронців, так і працівників органів поліції; неналежне технічне оснащення підрозділів правоохоронних органів; невідповідність інформаційних систем потребам та завданням правоохоронців та відсутність дієвої інтегрованої інформаційної системи; відсутність механізмів зовнішньої взаємодії на міжнародному рівні між правоохоронними органами у сфері використання інформаційних технологій з метою запобігання та протидії транснаціональній

злочинності; відсутність комплексної системи захисту інформаційного простору.

Напрямами вирішення поставлених проблем є: кодифікація законодавства у інформаційній сфері шляхом прийняття Інформаційного кодексу України та включення у зазначений акт окремого розділу щодо інформаційного забезпечення діяльності поліції; залучення міжнародної фінансової допомоги для покращення технічного забезпечення структурних підрозділів Національної поліції; розробка та реалізація єдиної політики інформаційного забезпечення діяльності поліції; налагодження взаємодії поліції з населенням у інформаційній сфері; впровадження нових форм і методів інформаційного забезпечення Національної поліції; правове виховання через засоби масової інформації.

У подальших наукових дослідженнях доцільно проаналізувати зарубіжний досвід успішного функціонування інформаційних систем, механізм залучення громадськості до процесу вдосконалення правових засад інформаційного забезпечення, адже в умовах розвитку сучасних технологій висока якість інформаційного забезпечення правоохоронних органів є запорукою їхньої ефективної діяльності, а отже покращення стану захисту прав і свобод людини і громадянина в нашій державі.

Література:

1. Парубін К.О. Нормативно-правове забезпечення інформатизації міліції України. Право і Безпека. 2012. № 1. С. 168-171.
2. Про інформацію: Закон України від 02.10.1992 Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URI: <http://zakon.rada.gov.ua>
3. Про телекомунікації: Закон України від 18.11.2003 № 1280-IV Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URI: <http://zakon.rada.gov.ua>
4. Про Концепцію Національної програми інформатизації : Закон України від 04.02.1998 № 75/98-ВР Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URI: <http://zakon.rada.gov.ua>
5. Про Національну програму інформатизації: Закон України від 04.02.1998 № 74/98-ВР Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URI: <http://zakon.rada.gov.ua>
6. Про захист інформації в інформаційно-телекомунікаційних системах : Закон України від 05.07.1994 № 80/94-ВР Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URI: <http://zakon.rada.gov.ua>
7. Про захист персональних даних громадян : Закон України від 01.06.2010 № 2297-VI Офіційний веб-портал Верховної Ради України. URI: <http://zakon.rada.gov.ua>
8. Беляков К.І. Інформатизація в Україні: проблеми організаційного, правового та наукового забезпечення : монографія. К. : КВІЦ, 2008 576 с.
9. Катеринчук І.П. Актуальні проблеми інформаційного забезпечення правоохоронних органів України. Форум права. 2011. № 2. С. 376–380.
10. Шорохова Г.М. Проблема вдосконалення інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України [Електронний ресурс] / Г.М. Шорохова. Шоста міжнародна

науково-практична конференція НАНР Економіко-правові виклики 2016 року (12 січня 2016 року). Львів: НАНР Національна академія наукового розвитку, 2016. Том 2. 202 с.

11. Цимбалюк В.І., Олексін Ю.П., Міщук І.В., Петровський О.М., Сахнюк В.В. Проблеми та перспективи удосконалення законодавства щодо інформаційного забезпечення правоохоронних органів. Достижения современных ученых. Серія юриспруденція. 2017. С. 127-137.

12. Катеринчук І.П. Правові засади інформаційного забезпечення діяльності правоохоронних органів України: автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07 / Катеринчук Іван Петрович ; Держ. НДІ М-ва внутр. справ України. – Київ, 2015. 41 с.

13. Петровський О. М. Проблемні питання формування єдиного інформаційного простору правоохоронних органів. Підприємництво, господарство і право. 2017. № 8. С. 145–149.

14. Кулешко О.А., Стасів Т.А. Захист інформації правоохоронними органами в системі інформаційної безпеки. V Международная научно-практическая Интернет-конференция «АЛЬЯНС НАУК: УЧЕНЫЙ – УЧЕНОМУ» (20 марта 2009 г.).

15. Нефедова Н. А. Інформаційне забезпечення спеціальної поліцейської діяльності. Адміністративне право і процес. 2014. № 2(8). 167–173.